

ZATWIERDZAM
MINISTER
SPRAW WEWNĘTRZNYCH
I ADMINISTRACJI
Mariusz Kamiński

www.mswia.gov.pl

**PROGRAM SZKOLENIA
PRZYGOTOWUJĄCEGO DO EGZAMINU
DOPUSZCZAJĄCEGO DO KIEROWANIA POJAZDEM
SAMOCHODOWYM O DOPUSZCZALNEJ MASIE
CAŁKOWITEJ POWYŻEJ 3,5 t.
DLA STRAŻAKA RATOWNIKA
OCHOTNICZYCH STRAŻY POŻARNYCH**

OPRACOWAŁ
KOMENDANT GŁÓWNY
PAŃSTWOWEJ STRAŻY POŻARNEJ
Andrzej Bartkowiak
gen. brygadier Andrzej BARTKOWIAK

2022 -06- 03
Warszawa,2022 r.

Program szkolenia opracowano na podstawie:

- *Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami (Dz. U. z 2021 r. poz. 1212 z późn. zm.);*
- *Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2021 r. poz. 450 z późn. zm.);*
- *Rozporządzenie Ministra Infrastruktury i Budownictwa z dnia 4 marca 2016 r. w sprawie szkolenia osób ubiegających się o uprawnienia do kierowania pojazdami, instruktorów i wykładowców (Dz. U. z 2018 r. poz. 1885);*
- *Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 28 czerwca 2019 r. w sprawie egzaminowania osób ubiegających się o uprawnienia do kierowania pojazdami, szkolenia, egzaminowania i uzyskiwania uprawnień przez egzaminatorów oraz wzorów dokumentów stosowanych w tych sprawach (Dz. U. poz. 163).*

Spis treści

I.	ZAŁOŻENIA DYDAKTYCZNO-WYCHOWAWCZE	4
1.	Cel szkolenia	4
2.	Sylwetka absolwenta	4
3.	Warunki przyjęcia na szkolenie	4
4.	Uprawnienia.....	5
II.	REALIZACJA PROCESU DYDAKTYCZNEGO.....	6
1.	Organizacja szkolenia.....	6
2.	Zalecenia i wskazówki metodyczne	6
3.	Egzamin wewnętrzny	7
4.	Dokumentowanie szkolenia.....	8
5.	Plan nauczania	9
III.	TREŚCI KSZTAŁCENIA.....	10
1.	Zasady i przepisy służące bezpiecznemu poruszaniu się pojazdem po drodze publicznej – 10T	10
2.	Zagrożenia związane z ruchem drogowym – 5T.....	10
3.	Postępowanie w sytuacjach nadzwyczajnych – 3T.....	11
4.	Obowiązki kierowcy i posiadacza pojazdu – 2T.....	12
5.	Plac manewrowy – 15P.....	12
6.	Ruch drogowy – 15P	12

I. ZAŁOŻENIA DYDAKTYCZNO-WYCHOWAWCZE

1. Cel szkolenia

Celem szkolenia jest przygotowanie słuchacza do egzaminu państwowego na prawo jazdy kategorii „C”.

2. Sylwetka absolwenta

Po ukończeniu szkolenia słuchacz powinien:

- a) w sferze poznawczej:
 - wymieniać zasady bezpieczeństwa i przepisy ruchu drogowego;
 - opisywać wpływ czynników psychologicznych na zachowania i sposób kierowania pojazdami oraz związane z tym zagrożenia;
 - wskazywać najczęstsze przyczyny wypadków drogowych, dokonywać ich oceny i opisywać sposoby zapobiegania im;
 - wyjaśniać wpływ nowoczesnych systemów elektronicznych na wykonywanie manewrów i zachowanie się pojazdu;
- b) w sferze praktycznej, umieć:
 - kierować i manewrować samochodem ciężarowym w różnych warunkach ruchu;
 - przewidywać rzeczywiste i potencjalne zagrożenia na drodze oraz skutecznie na nie reagować;
 - wykorzystywać nowoczesne systemy elektroniczne podczas wykonywania manewrów w ruchu drogowym;
 - reagować w sytuacjach nadzwyczajnych;
- c) w sferze motywacyjnej, mieć ukształtowane postawy:
 - bezpiecznego kierowania samochodem ciężarowym z uwzględnieniem zasad i przepisów ruchu drogowego oraz ogólnie przyjętych zasad kultury - wyrozumiałości, powstrzymywania się od agresji,
 - odpowiedzialności za bezpieczeństwo swoje i innych na drodze,
 - odpowiedzialności za stan techniczny sprzętu.

3. Warunki przyjęcia na szkolenie

W szkoleniu może uczestniczyć strażak ratownik OSP, zwany słuchaczem, który spełnia następujące wymagania:

- został skierowany na szkolenie przez przedstawiciela Zarządu OSP,
- ma ukończone 21 lat;
- posiada prawo jazdy kategorii B;
- posiada orzeczenie lekarskie i orzeczenie psychologiczne o braku przeciwwskazań do prowadzenia pojazdów ciężarowych;
- założył Profil Kandydata na Kierowcę na kat. C (w organie właściwym w sprawach wydawania uprawnień do kierowania pojazdami) i udostępni jego numer organizatorowi szkolenia.

4. Uprawnienia

Absolwent szkolenia uprawniony jest do przystąpienia do egzaminu państwowego na prawo jazdy kategorii „C” (kierowanie pojazdem samochodowym o dopuszczalnej masie całkowitej przekraczającej 3,5 tony z wyjątkiem autobusu oraz takim pojazdem wraz z przyczepą lekką, której dopuszczalna masa całkowita nie przekracza 750 kg) w Wojewódzkim Ośrodku Ruchu Drogowego.

II. REALIZACJA PROCESU DYDAKTYCZNEGO

1. Organizacja szkolenia

- a. Zajęcia na szkoleniu mogą prowadzić instruktorzy techniki jazdy spełniający wymogi art. 117 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami (Dz. U. z 2021 r. poz. 1212 z późn. zm.).
- b. Podstawą organizacji procesu dydaktycznego jest plan nauczania. Podstawową formą nauczania jest lekcja, której odpowiada:
 - jedna godzina dydaktyczna trwająca 45 minut w przypadku zajęć teoretycznych;
 - jedna godzina dydaktyczna trwająca 60 minut w przypadku zajęć praktycznych.Dopuszcza się łączenie dwóch jednostek lekcyjnych.
- c. Na realizację programu przewidziano **52 godziny dydaktyczne**, w tym:
 - 20 godzin dydaktycznych – zajęcia teoretyczne dla wszystkich słuchaczy;
 - 30 godzin dydaktycznych – zajęcia praktyczne na każdego słuchacza;
 - 1 godzina dydaktyczna – egzamin wewnętrzny teoretyczny (test wiedzy);
 - 1 godzina dydaktyczna – egzamin wewnętrzny praktyczny na każdego słuchacza.
- d. Zaleca się, aby zajęcia dydaktyczne teoretyczne realizowane były w dziennym wymiarze do 10 godzin dydaktycznych. Zajęcia dydaktyczne praktyczne należy prowadzić z zachowaniem zasady:
 - do 2 godzin dziennie – w okresie pierwszych 8 godzin dydaktycznych praktyki dla danego słuchacza;
 - do 3 godzin dziennie – po zakończeniu pierwszych 8 godzin szkolenia praktycznego, aż do 50% wszystkich godzin praktycznych dla danego słuchacza;
 - do 4 godzin dziennie – po zakończeniu 50 % godzin przeznaczonych na zajęcia praktyczne dla danego słuchacza.
- e. Warunkiem przystąpienia do egzaminu wewnętrznego jest uczestniczenie w minimum 80% godzin zajęć teoretycznych i w 100% godzin zajęć praktycznych przewidzianych programem szkolenia.
- f. Warunkiem ukończenia szkolenia jest zaliczenie egzaminu wewnętrznego. Słuchacz, który spełnił powyższe kryterium otrzymuje zaświadczenie o ukończeniu szkolenia.

2. Zalecenia i wskazówki metodyczne

- a. Zajęcia teoretyczne powinny być organizowane dla całej grupy słuchaczy.
- b. Zajęcia praktyczne należy przeprowadzać zgodnie z zasadą, że na 1 instruktora techniki jazdy w samochodzie powinno przypadać maksymalnie 6 słuchaczy, jeżeli pojazd jest wyposażony w wystarczającą liczbę miejsc siedzących.
- c. Nie można prowadzić zajęć ze słuchaczem, który znajduje się w stanie nietrzeźwości, w stanie po spożyciu alkoholu lub środka działającego podobnie do alkoholu.
- d. Do prawidłowej realizacji zajęć organizator szkolenia zobowiązany jest do

zapewnienia:

- sali wykładowej na min. 12 osób;
 - pomieszczenia biurowego;
 - placu manewrowego;
 - pojazdu przeznaczonego do nauki jazdy na prawo jazdy kategorii „C”.
- e. Zajęcia praktyczne powinny odbywać się w miejscach, które umożliwiają ich sprawną i bezpieczną realizację, tj.:
- na placu manewrowym z nawierzchnią asfaltową, betonową lub kostkową, który jest wyłączony z ruchu pojazdów innych niż pojazdy szkoleniowe, posiadający trwale wyznaczone odpowiednie stanowiska umożliwiające wykonanie każdego z zadań egzaminacyjnych przewidzianych do wykonania na placu manewrowym na egzaminie państwowym, z wyjątkiem ruszania na wzniesieniu; zaleca się posiadanie oświetlenia na placu manewrowym;
- z zapewnieniem niezbędnego sprzętu:
- pojazd do nauki jazdy dla kategorii „C”, nie starszy niż 7 lat.
- f. Zajęcia praktyczne należy poprzedzić odprawą organizacyjną, którą prowadzi instruktor techniki jazdy. Celem odprawy jest zapoznanie słuchaczy z tematyką oraz przebiegiem zajęć praktycznych.
- g. W przypadku, gdy słuchacz nie spełnił kryterium frekwencji na zajęciach teoretycznych, nie jest dopuszczony do zajęć praktycznych co powoduje skreślenie go z listy słuchaczy szkolenia.
- h. W przypadku przerwania szkolenia słuchacz zachowuje kartę przeprowadzonych zajęć stosowaną na kursie dla kandydatów na kierowców. Organizator szkolenia załącza jej kopię lub jej elektroniczny odpowiednik do prowadzonej dokumentacji. O zaistniałej sprawie organizator szkolenia informuje właściwy organ wydający prawo jazdy.

3. Egzamin wewnętrzny

- a. Egzamin wewnętrzny składa się z części:
- teoretycznej – przeprowadzonej w sali wykładowej przy użyciu testu;
 - praktycznej – przeprowadzonej na placu manewrowym i w ruchu drogowym po uzyskaniu przez słuchacza pozytywnego wyniku w części teoretycznej egzaminu.
- b. Test wiedzy powinien się składać z zadań zamkniętych wielokrotnego wyboru, z jedną prawidłową odpowiedzią.
- c. W trakcie przeprowadzania części praktycznej egzaminu wewnętrznego realizuje się wszystkie przewidziane dla egzaminu państwowego zadania egzaminacyjne, bez względu na liczbę popełnionych błędów, z wyjątkiem przypadku, gdy zachowanie słuchacza zagraża bezpośrednio życiu i zdrowiu uczestników ruchu drogowego.
- d. W trakcie części praktycznej egzaminu wewnętrznego instruktor techniki jazdy wypełnia arkusz przebiegu części praktycznej egzaminu wewnętrznego (zgodny z § 27 Rozporządzenia Ministra infrastruktury z dnia 28 czerwca 2019 r. w sprawie egzaminowania osób ubiegających się o uprawnienia do kierowania pojazdami, szkolenia, egzaminowania i uzyskiwania uprawnień przez

- egzaminatorów oraz wzorów dokumentów stosowanych w tych sprawach, Dz. U. poz. 1206) i wyszczególnia w nim błędy popełnione przez słuchacza.
- e. Po zakończeniu części praktycznej egzaminu wewnętrznego instruktor techniki jazdy przeprowadzający egzamin omawia z słuchaczem popełnione przez niego błędy.
 - f. W przypadku zakończenia egzaminu wewnętrznego z wynikiem negatywnym instruktor techniki jazdy ustala wraz z słuchaczem, na podstawie wypełnionego arkusza przebiegu części praktycznej egzaminu wewnętrznego, dalszy zakres szkolenia niezbędny do uzyskania wszystkich umiejętności.
 - g. Arkusz przebiegu części praktycznej egzaminu wewnętrznego podpisują organizator szkolenia, instruktor techniki jazdy przeprowadzający egzamin i słuchacz.
 - h. Arkusz przebiegu egzaminu wewnętrznego otrzymuje słuchacz, a kopię arkusza pozostawia się u organizatora szkolenia.
 - i. Jako arkusz przebiegu części praktycznej egzaminu wewnętrznego wykorzystuje się arkusz przebiegu części praktycznej egzaminu państwowego stosowany do przeprowadzania egzaminów państwowych.

4. Dokumentowanie szkolenia

- a. Szkolenie dokumentowane jest za pomocą:
 - „Książki ewidencji osób szkolonych” (zgodna z załącznikiem nr 2 do Rozporządzenia Ministra Infrastruktury i Budownictwa z dnia 4 marca 2016 r. w sprawie szkolenia osób ubiegających się o uprawnienia do kierowania pojazdami, instruktorów i wykładowców, Dz. U. z 2018 r. poz. 1885);
 - dziennika przeprowadzenia zajęć – w zakresie zajęć teoretycznych (zgodny z § 8 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury i Budownictwa z dnia 4 marca 2016 r. w sprawie szkolenia osób ubiegających się o uprawnienia do kierowania pojazdami, instruktorów i wykładowców, Dz. U. z 2018 r. poz. 1885);
 - karty prowadzonych zajęć (zgodna z załącznikiem nr 3 do Rozporządzenia Ministra Infrastruktury i Budownictwa z dnia 4 marca 2016 r. w sprawie szkolenia osób ubiegających się o uprawnienia do kierowania pojazdami, instruktorów i wykładowców, Dz. U. z 2018 r. poz. 1885) – w zakresie zajęć praktycznych.
- b. Przed rozpoczęciem szkolenia słuchacz informuje organizatora szkolenia o numerze identyfikującym profil kandydata na kierowcę umieszczonym w systemie teleinformatycznym, o którym mowa w art. 16a ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami (Dz. U. z 2021 r. poz. 1212 z późn. zm.). Za pomocą powyższego numeru organizator pobiera z platformy internetowej niezbędne do prowadzenia dokumentacji dane słuchacza.
- c. Organizator wydaje słuchaczowi kartę przeprowadzonych zajęć przed rozpoczęciem części praktycznej zajęć i przydziela instruktora techniki jazdy, którego numer ewidencyjny umieszcza na karcie (zgodna z załącznikiem nr 3 do Rozporządzenia Ministra Infrastruktury i Budownictwa z dnia 4 marca 2016 r. w sprawie szkolenia osób ubiegających się o uprawnienia do kierowania

- pojazdami, instruktorów i wykładowców, Dz. U. z 2018 r. poz. 1885).
- d. Przeprowadzenie poszczególnych zajęć praktycznych w ramach szkolenia jest potwierdzane w karcie przeprowadzonych zajęć.
- e. Czasookres zarządzania kartą prowadzonych zajęć określa §18 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury i Budownictwa z dnia 4 marca 2016 r. w sprawie szkolenia osób ubiegających się o uprawnienia do kierowania pojazdami, instruktorów i wykładowców (Dz. U. z 2018 r. poz. 1885).

5. Plan nauczania

Lp.	Temat	Liczba godzin		
		T	P	R
1.	Zasady i przepisy służące bezpiecznemu poruszaniu się pojazdem po drodze publicznej	10	-	10
2.	Zagrożenia związane z ruchem drogowym	5	-	5
3.	Postępowanie w sytuacjach nadzwyczajnych	3	-	3
4.	Technika i taktyka jazdy w warunkach specjalnych w zakresie prawa jazdy kategorii C1, C	2	-	2
5.	Plac manewrowy	-	15	15
6.	Ruch drogowy	-	15	15
RAZEM:		20	30	50

T – zajęcia teoretyczne, P – zajęcia praktyczne, R – razem

III. TREŚCI KSZTAŁCENIA

1. Zasady i przepisy służące bezpiecznemu poruszaniu się pojazdem po drodze publicznej – 10T

Materiał nauczania:

Wybrane definicje i pojęcia. Wyposażenie pojazdu związane z bezpieczeństwem, masy i wymiary pojazdu. Zasady bezpieczeństwa w ruchu drogowym. Podstawowe manewry w ruchu drogowym. Prawa i obowiązki kierującego pojazdem.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien:

- omówić zasady wynikające z przepisów ruchu drogowego oraz ich wpływ na bezpieczeństwo;
- wskazać zasady bezpiecznego wykonywania manewrów;
- wymienić zasady uczestniczenia w ruchu drogowym pojazdu uprzywilejowanego i pojazdu przewożącego wartości pieniężne.

Zagadnienia szczegółowe:

- znaki ostrzegawcze;
- znaki zakazu, nakazu;
- znaki informacyjne, kierunku i miejscowości, uzupełniające;
- znaki drogowe poziome;
- sygnały świetlne, sygnały dawane przez kierującego ruchem;
- włączanie się do ruchu, skrzyżowania równorzędne;
- skrzyżowania ze znakami określającymi pierwszeństwo przejazdu;
- skrzyżowania z sygnalizacją świetlną;
- skrzyżowania lub przejścia dla pieszych, miejsca przystanków komunikacji publicznej;
- pozycja pojazdu na drodze, wjazd i zjazd ze skrzyżowania, zatrzymanie i postój;
- zmiana pasa ruchu, zmiana kierunku jazdy, bezpieczna jazda w tunelach;
- wyprzedzanie;
- omijanie, wymijanie, cofanie;
- używanie świateł zewnętrznych i sygnałów pojazdu;
- dopuszczalne prędkości pojazdu, ograniczenia;
- wyposażenie pojazdu związane z bezpieczeństwem, masy i wymiary pojazdu;
- zasady odnoszące się do rodzaju transportu, czasu pracy i odpoczynku kierowcy, wykorzystanie tachografów.

2. Zagrożenia związane z ruchem drogowym – 5T

Materiał nauczania:

Zasady zachowania szczególnej ostrożności w ruchu drogowym. Inni użytkownicy ruchu drogowego. Wpływ zmiennych warunków, jako czynnik ryzyka w ruchu drogowym. Ograniczone pole widzenia kierowcy.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien:

- wymienić zasady bezpieczeństwa w stosunku do innych użytkowników drogi;
- zidentyfikować i ocenić zagrożenia dla życia i zdrowia w ruchu drogowym.

Zagadnienia szczegółowe:

- znaczenie zachowania szczególnej ostrożności w stosunku do innych użytkowników drogi, wysiadanie z pojazdu, zabezpieczenie pojazdu;
- zachowanie wobec pieszego, wobec osoby o ograniczonej możliwości poruszania się;
- zachowanie wobec rowerzysty i dzieci;
- zachowanie na przejazdach kolejowych i tramwajowych;
- odstęp od pojazdu poprzedzającego i hamowanie;
- czynniki ryzyka związane z różnymi warunkami drogowymi, w szczególności ze zmianą tych warunków w zależności od pogody i pory dnia lub nocy, właściwości różnych typów dróg i związane z tym obowiązujące wymagania;
- różne pola widzenia kierowców;
- technika kierowania pojazdem.

3. Postępowanie w sytuacjach nadzwyczajnych – 3T

Materiał nauczania:

Zasady postępowania kierowcy w sytuacji awarii lub wypadku drogowego. Udzielanie pierwszej pomocy przedmedycznej.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien:

- opisać zasady postępowania podczas awarii;
- wskazać zasady postępowania podczas wypadku drogowego;
- omówić zasady udzielania pomocy poszkodowanym;
- wymienić wpływ środków psychoaktywnych oraz zmęczenia na czas reakcji oraz zmiany zachowania za kierownicą.

Zagadnienia szczegółowe:

- ogólne zasady określające zachowanie kierowcy w momencie awarii lub wypadku drogowego;
- udzielanie pierwszej pomocy przedmedycznej;
- spostrzeganie, ocena sytuacji i podejmowanie decyzji, szczególnie w zakresie czasu reakcji oraz zmian w zachowaniu za kierownicą, spowodowanych wpływem alkoholu, leków i produktów leczniczych, stanem świadomości i zmęczeniem;
- akcje ratunkowe po wypadku drogowym.

4. Obowiązki kierowcy i posiadacza pojazdu – 2T

Materiał nauczania:

Dbanie o stan techniczny pojazdu i zgłaszanie ewentualnych awarii. Odpowiednie zabezpieczenia przewożonych sił i środków. Dokumentacja dotycząca pojazdu i transportu.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien:

- opisać zasady bezpieczeństwa w stosunku do pojazdu i przewożonego ładunku;
- wymienić wymaganą przepisami prawa dokumentację pojazdu i transportu ładunku;
- wskazać sposoby dokonywania konserwacji i bieżących napraw pojazdu.

Zagadnienia szczegółowe:

- czynniki bezpieczeństwa odnoszące się do pojazdu, ładunku i przewożonych osób, załadunek i rozładunek pojazdu, odpowiedzialność kierowcy/posiadacza pojazdu;
- dokumenty dotyczące pojazdu i transportowe, wymagane w krajowym i międzynarodowym przewozie rzeczy i osób;
- aspekty mechaniczne związane z zachowaniem bezpieczeństwa na drodze, konserwacja i naprawy bieżące.

5. Plac manewrowy – 15P

Materiał nauczania:

Poruszanie się pojazdem po placu manewrowym.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- przygotować pojazd do jazdy;
- wykonać pojazdem zadania na placu manewrowym.

Praktyczne zadania szczegółowe:

- przygotowywanie się do jazdy, sprawdzanie stanu technicznego podstawowych elementów pojazdu odpowiedzialnych bezpośrednio za bezpieczeństwo jazdy;
- parkowanie skośne;
- parkowanie prostopadłe;
- parkowanie równoległe;
- ruszanie z miejsca do przodu na wzniesieniu.

6. Ruch drogowy – 15P

Materiał nauczania:

Poruszanie się pojazdem po drodze. Manewry w ruchu drogowym.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- poruszać się pojazdem po drogach (różne typy nawierzchni);
- wyznaczyć trasę przejazdu uwzględniając ograniczenia w ruchu (tunele, mosty, wiadukty, dopuszczalna i rzeczywista masa całkowita pojazdu, nacisk osi pojazdu, itp.).

Praktyczne zadania szczegółowe:

- wjazd na drogę z obiektu przydrożnego;
- jazda drogami dwukierunkowymi jednojezdniowymi o różnej liczbie wyznaczonych i niewyznaczonych pasów ruchu, posiadającymi odcinki proste i łuki, wzniesienia i spadki, obniżone i podwyższone dopuszczalne prędkości;
- jazda drogami dwukierunkowymi dwujezdniowymi o różnej liczbie wyznaczonych i niewyznaczonych pasów ruchu, posiadającymi odcinki proste i łuki, wzniesienia i spadki, obniżone i podwyższone dopuszczalne prędkości;
- jazda drogami jednokierunkowymi o różnej liczbie wyznaczonych i niewyznaczonych pasów ruchu;
- przejazd przez skrzyżowania równorzędne;
- przejazd przez skrzyżowania oznakowane znakami ustalającymi pierwszeństwo przejazdu;
- przejazd przez skrzyżowania z sygnalizacją świetlną;
- przejazd przez skrzyżowania, na których ruch odbywa się wokół wyspy;
- przejazd przez skrzyżowania dwupoziomowe*);
- przejazd przez przejścia dla pieszych;
- przejazd przez tunel*);
- przejazd przez torowisko tramwajowe**) i kolejowe*);
- przejazd obok przystanku tramwajowego**) i autobusowego;
- wykonanie manewru wyprzedzania;
- wykonanie manewru omijania;
- wykonanie manewru wymijania;
- wykonanie manewru zmiany pasa ruchu;
- wykonanie manewru zmiany kierunku jazdy w lewo;
- wykonanie manewru zmiany kierunku jazdy w prawo;
- wykonanie manewru zawracania na skrzyżowaniu;
- hamowanie od prędkości co najmniej 50 km/h do zatrzymania we wskazanym miejscu;
- hamowanie wykonywane w sytuacjach awaryjnych;
- zmiana biegów właściwa dla energooszczędnej jazdy;
- korzystanie z momentu obrotowego silnika podczas hamowania – stosowanie hamowania silnikiem.

*) Jeżeli są dostępne. Ocenę dostępności przejazdu przez torowisko kolejowe, skrzyżowanie dwupoziomowe lub tunel, położone w odległości większej niż 2,5 km od placu manewrowego, dokonuje instruktor techniki jazdy, biorąc pod uwagę w szczególności: przeciętny czas trwania jazdy w ruchu drogowym, ograniczenia w ruchu, natężenie ruchu, zdarzenia drogowe.

**) Dotyczy miast z komunikacją tramwajową.